

Ačkoli žiji v Praze od narození, teprve nedávno, poté, co jsem pochovala své dva muže, Karla a Jaroslava, jsem spatřila hlavy na fasádách.

Hlava byla odedávna významným prvkem v umění a po staletí tvořila součást výzdoby městských domů a paláců, nicméně v období zhruba mezi lety 1890 a 1914 jsme v evropských městech svědky učiněné invaze hlav (v kunsthistorickém slovníku maskaronů) – hlavy obydlí nejen fasády, ale objevují se ve výzdobě dveří, na špercích a dalších předmětech. Nehodlám však hlavy vykládat v duchu doby, v níž vznikaly, kdy byly zbaveny své někdejší mnohovýznamnosti a degradovány na pouhou ozdobu, ani v duchu doby následující, epochy kubismu a funkcionalismu, která je zavrhlá, nýbrž pokusím se o jejich osobní a zároveň archetypální interpretaci. Při takové interpretaci, v níž navážu na svou knihu *Citlivé město* (2006), pozbudu důležitosti nejen kontext doby vzniku, otázka autorství, míra opakování (ostatně nikterak velká) i stylové obměny a proměny – oscilace hlav mezi naturalisticky iluzivním portrétem a ornamentálně geometrickou maskou. Pro chodce, který k hlavám zvedne zrak (některé vězí až vysoko ve štítě), hlavy nepředstavují položky v katalogu, uspořádaném podle ulic či jiného kritéria (autorství, typologie různého druhu, historického stylu apod.), ale „náhodně“ seskupení hlav, k němuž došlo při jeho každodenní nebo jiné cestě, a to pro něj tvoří *jedinou a jedinečnou*, osobní výpověď.

Každá cesta městem, při níž hlavy upoutají chodcův pohled, může být chápána jako příběh „cum figuris“, příběh, jenž se rozvíjí mezi chodcem a hlavami. Ve chvíli, kdy chodec na hlavu pohlédne, započne se dialog či „drama“. Mohlo by se zdát, že se konfrontuje s Druhým (na rozdíl od kolemjdoucího je tento Druhý nehnutý a „mrtvý“), ale byť někdy zakouší značně intenzivní pocit jinakosti, cizosti (např. když jsem uviděla „peršana“,

kterého jsem pojmenovala podle jeho „orientálního“ vzhledu), konfrontuje se de facto sám se sebou – se sebou ve městě. Neudivuje ho ani nezneklidňuje tvář jiného, i když v něm možná poznává blízkého mrtvého, ale jeho vlastní tvář. Případá mu cizí, protože to není jeho tvář „denní“, ale „noční“, snová, a není jediná, ale mnohá, proměňuje se. Tuto tvář, tyto tváře, vyjevující se nejen v lidských, ale i ve zvířecích a polozvířecích tvarech, člověk „nasazuje“ sobě a povstávám, jež tvoří a za nimiž se skrývá, ve snu, v nevědomí. Hlavy mohou citlivého chodce fascinovat o to víc, že jsou – na rozdíl od hlav karyatid a jiných fasádových figur – odděleny od těla. Tak jako u masky, vždy nějak spjaté se smrtí, působí na diváka u tváře na fasádě napětí mezi její maskovitou strnulostí a živým, dynamickým tělem, tak na něj u hlavy na fasádě působí napětí mezi jejím naturalistickým ztvárněním, vzbuzujícím iluzi, že se jedná o hlavu kdysi žijící osoby, a neživostí, plošností geometricky pojaté fasády; v rámci tohoto napětí pak intenzivně vnímá přechodné útvary – ornamenty rozvinující se v hlavy a hlavy svinující se v ornamenty. Být hlava není maskou, jen dočasně přiloženou k tváři, nýbrž je trvale vsazena do „těla“ domu, příbuznost s maskou prozrazují kupříkladu zející ústa, vyplazený jazyk, grimasa). Tím, že hlava na fasádě odkazuje k masce, odkazuje zároveň k metamorfóze, a netoliko k ní – odkazuje ke světu mrtvých (v dávných obřadech představovaly osoby v maskách mrtvé).

Moje chůze mezi hlavami nebyla, jak už jsem naznačila, chůzí mapující, katalogizující, ale chůzí prožívající a analogizující, tj. vyhledávající analogie, podobnosti, mytopoetické souvislosti, nebyla kunsthistorická, ale spíš básnická či romaneskní. Obří

hlavy dvou „plaček“ na Jiřího náměstí, jež jsem jednoho dne uviděla, když jsem stála na stanici tramvaje na Jiřího náměstí, budou patrně figurovat na začátku příběhu, který jsem posléze

začala psát. Podstatnější než shledávat rozdíly v modelaci, stylu bylo pro mě při cestách mezi hlavami nalézat podobnosti a spojovat hlavy na základě analogií, asociací a vnitřních souvislostí. Důležitější než styl hlavy se mi zdála okolnost, zda je na fasádě umístěna hlava jediná a nalézá se tudíž v centrálním postavení, nebo se na fasádě nalézá víc různých či stejných hlav. V případě centrálního umístění jsem hlavu vnímala jako idol, totem, modlu (takto působily hlavy – „gorgony“ – nad vchody starověkých obydlí, kde plnily apotropaickou, varovnou funkci). Zvláštní místo patří dvojici stejných nebo různých hlav, s nimiž se lze setkat poměrně zřídka – příkladem prvního jsou už zmíněné „plačky“ na Jiřího náměstí, příkladem druhého jsou „peršan“ a „šašek“ na Novém Městě (nechtě čtenář promine, že v obrazové části neuvádím adresy – ať i on hlavy hledá a nalézá); u první dvojice se na magickém působení podílí nejen pojetí tváří jako masek, ale i jejich nadlidská velikost, druhá dvojice je snad ještě pozoruhodnější výrazem tváří i skrytým smyslem. Mnohem častěji bývají totiž hlavy v životní či lehce nadživotní velikosti, což umožňuje, aby je chodec vnímal – zejména jsou-li iluzivně pojaty, realisticky tvarovány, případně kolorovány, – jako fantastickou součást reálného, každodenního města. Prostřednictvím iluzivně pojaté hlavy je chodec nenápadně, bez distance, kterou mu skýtá ornamentální pojetí hlavy, vtažen do jiného světa. Jistou distancí tu pravda obvykle vytváří zarámování na způsob medailonu, převážně symetrické umístění hlav pod římsami či nad konzolami oken, nad portálem. Tam, kde podobné rámování chybí (jediným „rámem“ je fasáda), kde hlava vyhřezá z ornamentu jako jeho podivuhodný výtvar, bývá magický účinek umocněn – divák se ocitá v nejistotě, zda vidí ornament nebo tvář, neboli ornament se ukazuje být dekorativním prvkem stylově nejednoznačným a významově ambivalentním. Jinou nejistotu zažívá při pohledu na pololidskou, polozvířecí tvář – „lví“, „ptačí“, na tvář „dionýsa“ s hrozny a růžky, na tvář „zeleného

